

колірним оформленням). Електронні лазерні кольоророзподільчі системи повністю виключають ручну підготовку видавничих оригіналів і дозволяють в автоматичному режимі швидко і надійно отримувати фотоформи з кольорових карт досить великого формату.[2]

Список використаних джерел: 1. Божок А.П. Картографія: підручник / А.П. Божок, А.М. Молочко, В.І. Остроух; за ред. А.П. Божок – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008

2. Трифонова Т. А. Геоинформационные системы и дистанционное зондирование в экологических исследованиях / Т. А. Трифонова, Н. В. Мищенко, А. Н. Краснощеков. — М., 2005. — 352 с. — 271 с.

3. Суховірський Б.І. Геоінформаційні системи і технології в регіональному розвитку. – К.: Знання України, 2002. – 210 с.

УДК: 667:57,24

**І.В. Черевко, кан. екон. наук, доцент
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва**

ЕКОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

В сучасний період глобалізації суспільства, швидких темпів розвитку технічного прогресу в усіх напрямках діяльності людства, в тому числі і в аграрному секторі, який в основному забезпечує продовольчі потреби життєдіяльності людей, гостро виникає потреба захисту земельних ресурсів, як основного засобу виробництва.

Поряд з іншими засобами виробництва, які використовуються в сільському господарстві, земля має свої специфічні властивості, які зумовлюють цілий ряд її відмінностей від інших засобів. Головним з них є:

- земля не є продуктом людської праці, а продукт самої природи;
- земля просторово обмежена, її не можна збільшити або зменшити;
- земля не може бути замінена ніяким іншим засобом виробництва і виступає основним засобом виробництва, вона відзначається постійністю місця використання;

- окремі ділянки землі не рівноцінні за якістю і родючістю, що необхідно враховувати при плануванні і розміщенні сільськогосподарського виробництва;

- земля при правильному її використанні не зношується, як інші засоби виробництва, поліпшується, родючість її підвищується.

В Україні впродовж останніх років домінувала незбалансована дефіцитна система землеробства. Як наслідок, ґрунти втратили значну частину гумусу, найродючіші у світі чорноземи перетворилися на ґрунти із середнім рівнем родючості і продовжують погіршуватися. Невеликі дози внесення гною і туків не забезпечують відтворення родючості ґрунтів. Урожаї останніх років – здебільшого результат вичерпування винятково природної родючості, збіднення потенційної її

частини. Залишати й надалі такий підхід до родючості неприпустимо, бо це призведе до подальшого загострення проблеми [1].

Особливість землі має виняткове конкретно-економічне значення, оскільки оцінка її використання повинна бути завжди комплексною, тобто, по-перше, враховувати ефективність і можливості використання не лише в одній галузі, а в цілій системі галузей, пов'язаних із використанням землі, і, по-друге, оцінювати зміни економічних та соціальних умов життя і діяльності людей, до яких призведе той або інший спосіб використання землі. Відносно першого аспекту оцінки, який почали враховувати уже досить давно, а на другий практично ще не звертають уваги, хоча саме він може бути пов'язаний з такими змінами в умовах життя і відтворенні робочої сили, нормалізація яких викличе необхідність додаткових витрат, які не йдуть ні в яке порівняння з економічними вигодами, що нібито були досягнуті при використанні землі.

Господарська діяльність та використання земельних ресурсів залежить від природного середовища (географічне положення, рельєф, клімат, природні ресурси тощо) і соціального навантаження (населення, економічні умови, розміщення продуктивних сил, інфраструктура, технології, культурні чинники тощо). Такі та інші характеристики земельних ресурсів в комплексі впливають на характер їх соціально – економічного використання в процесі яких відбувається процес зміни властивостей землі. В цьому розумінні земельні ресурси виступають як продукт взаємодії з людиною.

У наукових працях багатьох вчених висвітлені теоретичні основи інтенсифікації використання земельних ресурсів, опрацьовано значний фактичний матеріал, на основі чого зроблені наукові висновки і обґрунтовано низку рекомендацій щодо основних напрямків розвитку інтенсифікації сільського господарства. Проте, практично жодна з праць цих вчених не може претендувати на закінченість і остаточність у вирішенні комплексу важливих питань, особливо тих, які пов'язані з ефективністю використанням землі як основного засобу виробництва і предмета праці в пореформений період.

Інтенсифікація сільського господарства є основною формою розширеного відтворення і найбільш ефективним напрямком розвитку аграрного сектору економіки, характерний для всіх цивілізованих країн, дослідженням якого уже на протязі багатьох десятиліть присвячені численні наукові роботи широкого кола вчених. Проте, серед них немає єдності щодо визначення сутності окремих аспектів даної проблеми, в тому числі відносно економічного змісту даного процесу. Існують два протилежні погляди на сутність інтенсифікації використання земельних ресурсів. Одна група економістів вважає, що інтенсифікація полягає, в першу чергу, в додаткових вкладеннях засобів виробництва і живої праці в розрахунку на одну і ту ж одиницю земельної площі. Друга група економістів і дослідників, з точкою зору яких можна погодитись, вбачає сутність інтенсифікації в зростанні виходу сільськогосподарської продукції з тієї ж земельної площі за рахунок додаткових вкладень капіталу в техніку, добрива, прогресивні технології тощо, а також за

допомогою удосконалення організації виробництва та комплексної дії інших факторів.

Значною мірою екологічна безпека й ефективність використання мінеральних добрив обґрунтовується науковим розрахунком реальної потреби в окремих елементах живлення. Слід зазначити, що ефективний розвиток галузей сільського господарства не ізолюється від застосування засобів хімізації, а передбачає використання їх з урахуванням існуючих і перспективних науково обґрунтованих регламентів екологічно безпечних технологій, які б давали змогу звести до мінімального рівня їхній вплив на довкілля й людину зокрема. Що ж до застосування альтернативних екологічних систем землеробства, зменшення використання в сільськогосподарському виробництві мінеральних добрив, пестицидів та інших хімікатів, то воно повинне здійснюватися з урахуванням екологічних і соціально-економічних ситуацій [2].

Суттєвим фактором інтенсифікації аграрного виробництва слід вважати оптимальне використання біокліматичного потенціалу навколишнього природного середовища та біоресурсів. При цьому, необхідно цілеспрямовано застосувати біотехнологічні чинники розширеного відтворення родючості ґрунтів і захисту рослин. Водночас необхідно поступово зменшувати рівні сільськогосподарської освоєності та розораності території України, довівши їх у найближчій перспективі до оптимальних і екологічно безпечних.

Основна проблема в сільському господарстві більшості країн світу і нашої країни – падіння природної родючості ґрунтів. Необхідна мінімізація негативних екологічних наслідків прийнятих сьогодні економічних рішень. Проблема компромісу між поточним і майбутнім споживанням родючості повинна стати основною при розробці стратегії землекористування. Необхідний перехід до сталого розвитку аграрного сектора [3].

Одним з важливих і важких питань при розробці методики планування виробництва і реалізації продукції є переведення різнорідних видів продукції в однорідну, умовну. Існують різні варіанти переведень: по кормових одиницях за собівартістю, по порівнянних цінах, по землемісткості. На нашу думку, найбільш важливим з них є бонітетна землемісткість. Насправді, одна і та ж площа землі може бути зайнята під обробіток різних сільськогосподарських культур: зернових, технічних, овочево-баштанних і картоплі, і нарешті кормових культур, які після їх використання будуть трансформовані в тваринницьку продукцію. Тому при структурі виробництва, що склалася та науково обґрунтованих і освоєних сівозмінах, які себе оправдали, бонітетна землемісткість є, на нашу думку, найбільш об'єктивним показником, при оцінці рівня інтенсивності і ефективного використання землі як основного засобу виробництва [4].

Отже українське виробництво, маючи значний потенціал досягло певних результатів стосовно розвитку власного органічного виробництва екологічно безпечної сільськогосподарської продукції, її споживання на внутрішньому ринку, експорту.

Список використаних джерел: 1. Зубець М.В. Стратегія збалансованого використання і охорони земель України / М.В. Зубець, В.В. Медведєв, С.А. Балюк // Вісн. Аграр. науки. – 2011. –№ 4. – С. 19 –24. 2. Дорофєєв О. В. Наслідки впливу інтенсифікації землеробства на екологічну рівновагу навколишнього середовища / О. В. Дорофєєв // ВІСНИК Полтавської державної аграрної академії – № 4 – 2011. 3. Вільхова Т.В. Інтенсифікація використання земельних угідь в сільськогосподарських підприємствах / Вільхова О. В. // Дисертація на здоб. наук. ступ. канд. економ. наук – Дніпро – 2017р. 4. Черевко І.В., Македонський А.В. Визначення економічної оцінки земель з допомогою показника землемісткості / І.В. Черевко, А.В. Македонський // Економічні науки. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. – 2011. – № 5 С. 300.